

TÜRKİYE'DE MESLEK EĞİTİMİNE YÖNELİK ORTAK FAALİYETLER

Dr. Adil Karaman

GİRİŞ

Bilgi ekonomisinin güncel bir tartışma alanı oluşturduğu günümüzde; bilgi, üretim faktörlerinin en etkin olma yolundadır. Bilgiye ulaşma ve bilgiye sahip olma kadar, ona yüksek teknolojinin çekici gücü niteliği kazandırarak kullanabilmek, ulusların önemli hedefleri arasına girmektedir. Mesleki eğitim, bilginin üretim ve teknolojiye dönüştürüldüğü bir süreç olarak değerlendirildiğinde, küreselleşen günümüz dünyasında daha büyük önem kazanmaktadır. Bu niteliği itibariyle, mesleki eğitime yönelik çalışmaların yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi hayati önem taşımaktadır. Türkiye'de meslek eğitiminin, çağdaş gelişmelere ayak uydurabilmesi ise top yekun bir eğitim seferberliğini gerektirmektedir. Bu nedenle, meslek eğitiminde, tüm kurumlarıyla Devlet, özel sektör ve tüm sivil toplum kuruluşlarının ortak katkılarının bulunması zorunlu görülmektedir.

Ülkemizde mesleki ve teknik eğitim veren kamusal ve özel kurumların oldukça dağınık bir görünüm sergiledikleri gözlenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı, Milli Prodüktivite Merkezi, kamu kurum niteliğindeki meslek kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları ve nihayet özel firmalar değişik kademe ve biçimlerde mesleki eğitim alanında çalışmalarda bulunmaktadır. Sanayi Bakanlığına bağlı, 'Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme Başkanlığı -KOSGEB'; 'Sınai Eğitim Geliştirme Merkezi-SEGEM' ve 'Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı- KÜSGET' ile 'Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği-TOBB' ve Türk-İş tarafından da sınırlı bir meslek eğitimi çalışması söz konusudur. Fakat bu kurumların sağladıkları eğitimler ya daha çok mesleki teknik eğitimin çerçevesi dışında kalmakta ya da istihdam olanaklarını doğrudan artırıcı etkisi düşük seviyelerdedir.¹ Kamu kesimi dışındaki tüm özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının da, meslek eğitimine yardımcı olmak üzere sisteme entegre edilmesi konusunda görüş birliği bulunmakta ve bu çerçevede gerçekleştirilen ortak girişimlerde artış gözlenmektedir. Ayrıca, büyük işletmeler ve sivil toplum kuruluşları da, tedricen işgücü eğitimi konusunda harekete geçmeye başlamışlardır.

¹Metin Kutal; "Modern Bir İş Bulma Fonksiyonu Olarak Mesleki ve Teknik Eğitim"; İİBK Hizmeti Etkinleştirme Semineri; İİBK Yayın no. 271; Ankara 1992; s. 17.

Günümüzde, işletmelerin meslek eğitimi alanında sağladıkları katkıların önemi ve eğitimde özel sektörün payının artırılması çokça dile getirilmekle birlikte, bunların yalnızca katılımını sağlamak yeterli görülmemekle, kamu sektörü dışındaki kurumlar, sivil toplum örgütleri ve işletmelerin, sistemin taşıyıcısı durumuna getirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.²

Ülkemizde bazı sanayi odaları, Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı (-MEKSA), Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (-MESS), Türk Alman Mesleki Eğitim Merkezi (-TAMEM) gibi kuruluş ve merkezlerle ortaklaşa işletmeler üstü eğitim merkezleri kurmakta veya kurulmakta olanlara katkıda bulunmaktadır. Küçük ve orta boyutlu işletmelerde (-KOBİ) ve büyük işletmelerde gözlenen bu gelişmenin teşvikini sağlayacak önlemlerin alınması ve desteklenmesi gerekli görülmektedir.³

İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun Faaliyetleri

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, mesleki eğitim alanındaki faaliyetlerini İş ve İşçi Bulma Kurumu (İİBK) aracılığı ile gerçekleştirmektedir. Ayrıca, geniş kapsamlı hizmet içi eğitim çalışmaları yapan 'Yakın ve Orta Doğu Çalışma Eğitim Merkezi' de Bakanlığa bağlıdır. İş ve İşçi Bulma Kurumu, sadece açık işlerle iş arayanlar arasında aracılık yapmakla yetinmeyip, iş arayanların yeteneklerini araştırma ve bu yetenekleri mesleki eğitim yoluyla geliştirerek daha çok kişiye istihdam olanağı yaratma, ekonominin verimliliğini artırma gibi amaçlar izlemekte ve faaliyetler göstermektedir.

Bilindiği gibi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının görevleri arasında, 'işçilerin mesleki eğitimlerini sağlayıcı önlemleri alma' ve 'sakatların mesleki rehabilitasyonunu sağlayacak önlemler alma' görevleri de bulunmaktadır. 25 Ocak 1946 tarihli İş ve İşçi Bulma Kurumunun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, 3008 Sayılı İş Kanunu'na atıf yaparak, İİBK'nun 'işçilerin mesleki terbiyelerinin yükselmesi ve ehliyetli işçi yetişmesi için gerekli olan tedbirler üzerinde faaliyette bulunma' görevini belirlemiştir. 3008 sayılı İş Kanunu'nun yerini alan yeni yasalarda, mesleki eğitim İİBK'nun görevleri arasında devamlı olarak yer almıştır. İİBK'nun mesleki eğitim alanındaki görevleri İş Kanunu'nda belirtilenlerden ibaret değildir. 3308 sayılı Kanun ve 1949 yılında Türkiye tarafından onaylanan 'İş ve İşçi Bulma Servisi Kurulması Hakkında 88 sayılı ILO sözleşmesi' ile 1976 yılında kabul ettiğimiz 122 sayılı 'İstihdam Politikası'na ilişkin ILO sözleşmesi bu konuya değinmektedir. Ayrıca, 'İİBK'nun Ödevlerinin Yapılış Şekilleri Hakkında Tüzük' ile işçilerin mesleki eğitimlerinin yükselmesi ve kalifiye işçi yetiştirilmesi için bir dizi çalışmalar yapılması öngörülmüştür.

²Winfried Pinger; "İkili Meslek Eğitimi Alanındaki Kalkınma Yardımı Politikasında Yeni Eğilimler"; İkili Meslek Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (Ankara, 12-13 Mayıs 1988); MEKSA Vakfı Yayın no. 2; Ankara 1990; s. 49.

³ASO; "Türkiye'de Mesleki Eğitim", ASOMEDYA Nisan 1997; s. 35.

İş kurumları, ekonomik ve sosyal yapıdaki değişmeler karşısında, sadece istihdam hizmetleri sunma şeklinde görülen işlevlerini, ihtiyaçların yeterli ve etkin bir şekilde karşılanabilmesi için çeşitli alanlarda geliştirmişlerdir. İİBK'nun da, mesleki eğitim faaliyetleri, bu gerekçe ile kuruluş tarihine kadar uzanmaktadır.

Günümüzde, İİBK eğitim faaliyetlerini, işgücü yetiştirme programları ve sanayide eğitim faaliyetleri olmak üzere iki kanaldan yürütmektedir. İşgücü yetiştirme kurslarının büyük bir kısmı özel firmalar ve vakıflar ile işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Amaç, niteliksiz işçileri firmalardan gelen talepler doğrultusunda eğiterek, istihdam imkanı sağlamaktır. Sanayide eğitim faaliyetlerinin amacı ise, geliştirme eğitimi vermektir. Bu kapsamda özellikle, işyerlerinde usta, ustabaşı, formen, nezaretçi, mühendis ve şef gibi eğitici durumda bulunan kişilerin eğitilmesine yönelinmektedir. Bu amaçla, İİBK Bölge Müdürlükleri bünyesinde, işçi geliştirme, ilk kademe yöneticilik ve orta kademe yöneticilik konularında seminer çalışmaları düzenlenmektedir.⁴

Dünya Bankası desteğinde yürütülen 'İstihdam ve Eğitim Projesi'nin devreye girmesi, işgücü yetiştirme faaliyetlerinin artışı sağlamıştır.⁵ 1995 yılında, 1092 işgücü yetiştirme kursu düzenlenmiş ve bu kurslara 20.049 işsiz katılmıştır. 1988-1995 yılları arasında toplam 87.848 kişinin katıldığı 4.946 kurs düzenlenmiştir. Sanayide eğitim çalışmaları çerçevesinde 1995 yılında 83 seminer düzenlenmiş ve bu programlara 1859 kişi katılmıştır. Bunun yanında, sosyal ve psikolojik sorunlar ve ekonomik güçlüklerle iç içe yaşayan sakatların, aynı zamanda mesleki becerilerinin yetersizliği, iş piyasalarına girişlerini güçleştirmektedir. Bu nedenlerle, sakatlara yönelik mesleki eğitim, rehabilitasyon ve yönlendirme hizmetlerinin geliştirilerek, sakatların kendi işlerini kurmalarını ve bir meslekte bilgi ve beceri kazanmalarını sağlamak amacıyla, Kurumun kamu ve özel kuruluşlarla gerçekleştirdiği ortak faaliyetler çerçevesinde, 1995 yılında değişik mesleklere yönelik 55 kurs düzenlenmiş ve bu kurslara 770 kişi katılmıştır.

İİBK tarafından 1988 yılında uygulamaya konulan 'İstihdamı Geliştirme ve İşsizlikle Mücadele' projesinde yer alan önemli programlardan biri, istihdam garantili işgücü yetiştirme çalışmalarıdır. 11.1.1988 tarihinde yürürlüğe giren 'İİBK İşgücü Yetiştirme Yönetmeliği' ile Kurum'un öncülüğünde işgücü yetiştirme hizmetlerinin yaygınlaştırılması, istihdamın artırılması ve iş piyasasının nitelikli işgücü ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmiştir. Yönetmelik, Kuruma kayıtlı olup, herhangi bir mesleki bilgi ve beceriye sahip olmayan açık işsizlerin

⁴Metin Kutal; "Modern Bir İş Bulma Fonksiyonu Olarak Mesleki ve Teknik Eğitim"; İİBK Hizmeti Etkinleştirme Semineri; İİBK Yayın no. 271; Ankara 1992; s. 11 vd.

⁵İİBK; 1995 Yılı Faaliyet Raporu; İİBK Yayın no. 290; Ankara 1996; s. 38.

geçerli bir meslekte yetiştirilmeleri için Kurum tarafından açılacak kurslara ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.⁶

İİBK'nun yürütmekte olduğu projelerinin en kapsamlısı kuşkusuz 'İstihdam ve Eğitim Projesi'dir. İşsizlere yönelik işe yerleştirme eğitimi, istihdam hizmetlerinin çeşitlendirilmesi, iş ve meslek danışmanlığı hizmetlerinin yaygınlaştırılması, işgücü piyasası enformasyon sisteminin geliştirilmesi, kadın istihdamının artırılması ve ülkemizde büyük bir ihtiyaç haline gelen meslek standartları ve sertifikasyon sisteminin kurulması ile tüm İİBK şube ve bürolarının otomasyona geçirilmesi amaçlarıyla hazırlanan bu proje, Dünya Bankası ile 1 Şubat 1993 tarihinde imzalanmıştır. Toplam 107.4 Milyon ABD Doları tutarındaki proje maliyetinin %62'si Dünya Bankası, %38'i Türk Hükümeti tarafından karşılanmaktadır. Dünya Bankası desteğinde hazırlanan ve Türk Meslek Standartları Sistemi, Meslek Standartları ve Sınav-Sertifikasyon Uyumu, İstihdam Danışmanlığı ve İstihdam Hizmetlerinin Geliştirilmesi, Emek Piyasası Enformasyon Sistemi, İşgücü Yetiştirme gibi alt projelerden oluşan bu proje ile Kurumun, gelişmiş iş kurumları standartlarında hizmet üreten, fonksiyonel bir kurum haline gelmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.⁷ Söz konusu 'İstihdam ve Eğitim Projesi', sekiz alt projeden oluşmaktadır. Bunlar: İşe yerleştirme eğitimi; istihdam hizmetlerinin çeşitlendirilmesi; istihdam ve danışmanlık hizmetleri; yerel istihdam ofislerinin otomasyonu; proje koordinasyon birimi; işgücü piyasası enformasyon sisteminin geliştirilmesi; meslek standartları ve sertifikasyon sistemi ve kadın istihdamının geliştirilmesi alt projeleridir. İstihdam ve Eğitim Projesi ile İİBK'nun iş piyasasında etkinliğini artıracak şekilde modernizasyonunun sağlanması yanında işe yerleştirme, mesleki eğitim, mesleki yönlendirme, meslek standartları ve sertifikasyon sistemi, kadın istihdamının artırılması ve istatistik verilerin hazırlanması konularında önemli gelişmeler sağlanması öngörülmektedir.⁸

Proje çerçevesinde başlatılan kapsamdaki 250 mesleğin standardının saptanması çalışmalarında, sekiz meslek standardı belirlenmiş diğerleri için komisyonlar oluşturulmuştur. Ayrıca, sınav-sertifikasyon sistemi çalışmaları tamamlanmış ve pilot uygulamaya geçilmesi aşamasına gelinmiştir.⁹

Mesleki eğitimde İİBK'na daha çok aktif görev verilmesi mümkündür. İİBK'nun işe yerleştirme gibi pasif bir sorumluluk dışında gerek işgücü piyasasını izleme gerek işgücüne yönelik aktif istihdam politikaları uygulama açısından çok

⁶Metin Avcioğlu; "İİBK'nun Yeniden Yapılanma Çalışmaları"; İİBK II. İstihdam Haftası Tebliği 1992; İİBK Yayın no. 276; Ankara 1992; s. 255-256.

⁷İİBK; 1995 Yılı Faaliyet Raporu; İİBK Yayın no. 290; Ankara 1996; s. 41.

⁸İİBK; "İstihdam ve Eğitim Projesi"; İİBK Genel Müdürlüğü Bülteni no. 20; Ankara 1995; s. 1-5.

⁹DPT; VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) 1997 Yılı Programı; DPT Yayını; Ankara 1996; s. 20.

daha etkin bir rol oynaması gerekmektedir.¹⁰ İİBK'nun mesleki eğitim alanındaki çalışmalarının geliştirilerek sürdürülmesi konusunda yazarlar ve bürokratlar arasında fikir birliği mevcuttur.¹¹ İİBK'nun elindeki mevcut kaynakları ve yapısıyla yürütmekte olduğu hizmetlerin tatmin edici düzeyde olması mümkün gözükmemektedir. Bu bakımdan son yıllarda, Kurumun yeniden yapılandırılmasına yönelik çalışmalar yoğunlaştırılmıştır.¹² Özellikle, 1989 sonrasında, İİBK'na daha etkin bir yapı kazandırmak amacıyla yeniden yapılandırma çalışmaları başlatılmıştır. Kurum personelinin yeniden eğitimi ve Kurum etkinliklerinin genişletilmesi amacını taşıyan yeniden yapılanma çalışmalarının genişletilerek sürdürülmesi önem arz etmektedir. Bu gerçekleştiği takdirde Kurum'un aktif bir istihdam politikası uygulaması mümkün olabilecektir.¹³ Kurumun bütünüyle yeniden yapılandırılmasına amaçlayan, İş-Kur yasasının teknik çalışmaları da tamamlanmış olup halen yasalaştırılmamıştır. İİBK'nun yeniden yapılanma programı kapsamında;

- Bilgisayar Destekli İstihdam Projesi,
- Telefon danışma hizmetinin yaygınlaştırılması,
- Hizmet içi eğitim çalışmaları,
- ‘Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü’ yasa tasarısının hazırlanması,
- Almanya Federal Çalışma Kurumu ile İİBK'nun reorganizasyonu projesi,
- Genç kız ve kadınların mesleki eğitim ve istihdamına ilişkin Unicef projesi,
- Göçmen soydaşlarımızın mesleki eğitimi ve istihdamı projesi,
- İşgücü yetiştirme merkezlerinin kurulması,
- Sakatlar için mesleki eğitim merkezi projesi,
- Turizme insan gücü kazandırma projesinin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.¹⁴

¹⁰Meryem Koray; “Günümüzde İşgücü Piyasasının Özellikleri, Sorunları ve İstihdam Politikaları”; İİBK II. İstihdam Haftası Tebliği 1992; İİBK Yaym no. 276; Ankara 1992; s. 104.

¹¹H. Fehim Üçışık; “İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun Ödevleri”; Sosyal Siyaset Konferansları 35-36. Kitaplar; İ.Ü. Yaym no. 3409; İstanbul 1986; s. 237.

¹²DPT; İşgücü Piyasası, İstihdam ve İşsizlik; VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu; Ankara 1994; s. 34.

¹³Meryem Koray; “Günümüzde İşgücü Piyasasının Özellikleri, Sorunları ve İstihdam Politikaları”; İİBK II. İstihdam Haftası Tebliği 1992; İİBK Yaym no. 276; Ankara 1992; s. 105.

¹⁴Metin Avcioğlu; “İİBK'nun Yeniden Yapılanma Çalışmaları”; İİBK II. İstihdam Haftası Tebliği 1992; İİBK Yaym no. 276; Ankara 1992; s. 271 vd. Muzaffer Durmuş; “İİBK'nun Yeniden Yapılanması”; İİBK II. İstihdam Haftası Tebliği 1992; İİBK Yaym no. 276; Ankara 1992; s. 324 vd.

Meslek Eğitimi Amaçlı Ortak Girişimler

-Yaygın Mesleki Eğitim Projesi: Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası ile Türk Hükümeti arasında 3.3.1989 tarihinde yapılan bir anlaşma ile gerçekleştirilen bu projenin mali portresi, 58.5 milyon ABD Doları borç, 12.6 milyon ABD Doları Devlet katkısı olmak üzere 71.1 milyon ABD Doları değerindedir. Bu proje ile 160 Halk Eğitim Merkezi, 77 Çıraklık Eğitim Merkezi ve bir Mesleki Eğitim ve Teknoloji Merkezi'nin donatılması hedeflenmiştir.¹⁵

-Türk-Alman Mesleki Eğitim Merkezi (TAMEM) Projesi : Türk-Alman Ekonomik İşbirliği Kurumu (BGZ) ile MEB arasında 1983 yılında imzalanan bir protokol ile gerçekleştirilmiştir. Projenin amacı, çıraklık eğitimi sisteminin daha etkili uygulanması ve geliştirilmesidir.¹⁶ İşletmelerde gerçekleştirilen pratik eğitimin eksikliklerini gidermeye yönelik çalışmalar, TAMEM'lerde yapılmaktadır. TAMEM'lerde verilen işletmeler üstü eğitime süreklilik kazandırmak amacıyla TESK, Teşkilat Kanunu'nda yapılan birtakım değişikliklerle yeni sorumluluklar üstlenmiştir. Bu şekilde, çırak öğrencilerin, uygulamadaki eğitim eksikliklerinin giderilmesi ve çeşitli mesleki eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için işletmeler üstü eğitim merkezleri (-İÜEM) kurulması yasal esaslara bağlanmıştır. Bu merkezlerin, meslek kuruluşlarınca eğitim bütçelerine konacak ödenekler ve Devlet desteği ile yapılması öngörülmüştür.¹⁷

-Mesleki Eğitim ve Teknoloji Merkezi (METEM): METEM'in Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK), Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı (MEKSA) işbirliğinde yürütülmesi ve ayrıca Ankara-Ostim'de, Türkiye Esnafı ve Sanatkarlar Konfederasyonu tarafından yaptırılan Mesleki Eğitim ve Teknoloji Merkezi'nin kuruluş ve işleyişine ilişkin 19.11.1991 tarihli bir protokol ile METEM'in MEB merkez teşkilatına bağlı olarak faaliyete geçirilmesi kabul edilmiştir. 21 Haziran 1992 tarihinde hizmete giren METEM, sanayii geliştirme merkezi olarak, çırakların mesleki eğitimi, kalfa ve ustaların meslekte ilerleme eğitimleri ile teknolojik alanda ölçme ve kalite kontrol dahil olmak üzere danışma ve servis birimleri içermektedir. METEM, çırak öğrencilerin işletmeler

¹⁵ Ahmet Erdoğan; Türkiye'de Çıraklık Eğitimi Uygulamaları; ÇYEGM; Ankara 1991; s. 16. MEB; Çıraklık ve Yaygın Eğitimde Mevcut Durum ve Gelişmeler; ÇYEGM; Ankara 1994; s. 25.

¹⁶ MEB; Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü; ÇYEGM; Ankara 1993; s. 101.

¹⁷ Zeki Özkan; "Çıraklık Eğitimindeki Gelişmeler ve Hizmetler Kesiminde Çıraklık Eğitimi Uygulamaları"; Hizmetler Kesiminde Meslek Eğitimi Semineri (Marmaris 27-28 Kasım 1993); Hizmetler Kesiminde Meslek Eğitimi (Haz. İrfan Yazman); TES-AR Yayın no. 12; Ankara 1994; s. 23.

üstü meslek eğitimi ile program geliştirme çalışmaları, hizmet içi eğitim, kalfa ve ustalara yönelik eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir.¹⁸

-İstihdamı Geliştirme Projesi: Zorunlu eğitimden sonra herhangi bir örgün eğitim kurumuna devam edememiş; herhangi bir örgün eğitim kurumundan mezun olmuş veya ayrılmış olup istihdam imkanı bulamayan gençlerin, çeşitli meslek dallarında eğitilerek istihdam edilmelerinin sağlanmasını amaçlayan bu projenin Türk Cumhuriyetleri'ne açılması öngörülmüştür. Proje öncelikle, Dünya Bankası kaynakları ile desteklenen ÇEM'ler ve Halk Eğitim Merkezlerinde uygulanacaktır.¹⁹

-Türk-Alman Çıraklık Eğitim (TAÇE) Projesi: MEB ile TESK ve BGZ arasında 24.8.1983 tarihinde imzalanan bir protokole dayalı olarak Türk-Alman Çıraklık Eğitimi Projesi (TAÇE) uygulamaya konulmuştu. 27.7.1990 tarihinde, MEB, MEKSA Vakfı ve TESK arasında imzalanan işbirliği protokolü ile TAÇE uygulamalarının TAMEM'lerde yürütülmesi kararlaştırılmış ve METEM faaliyet alanları belirlenmiştir.²⁰ Meslek kuruluşlarınca sağlanan atölye ve laboratuvarların donatımı, makine ve araç gereçleri BGZ tarafından sağlanmaktadır. TAÇE projelerinde uygulanan çıraklık ve kalfalık eğitimi MEB'nın yönlendirmesi çerçevesinde MEB'nın ilgili birimleri, meslek kuruluşları, işletmeler ve projeler arasında sağlanan sıkı bir işbirliği ile gerçekleştirilmektedir.²¹

-Meslek Standartları Milli Protokolü: Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik ve toplumsal gelişme sürecinde, işgücü niteliğinin artırılmasına ve bu niteliklerin tüm ülke düzeyinde bütün kurum ve kuruluşlarca kabul edilen ve geçerliliği olan belgelerle belirlenmesine ciddi bir ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun karşılanabilmesi için yapılacak çalışmalara temel oluşturmak amacıyla MEB, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, DPT Müsteşarlığı, İş ve İşçi Bulma Kurumu, Türk-İş, TOBB, TİSK ve TESK arasında 17.9.1992 tarihinde 'Meslek Standartları Milli Protokolü' imzalanmıştır. Bu protokol ile kalifikasyonların uluslararası normlara uygun olarak belirlenmesi yanında işgücü mobilitesi, verimliliği ve işgücü piyasasının nitelikler yönünden netleştirilmesi amaçlanmıştır. Protokol çerçevesinde yürütülecek çalışmalar sonucunda; meslek analizleri ile

¹⁸MEB; Çıraklık ve Yaygın Eğitimde Mevcut Durum ve Gelişmeler; ÇYEGM; Ankara 1994; s. 26.

¹⁹MEB; Milli Eğitimde Sorunlar, Reformlar, Hedefler, Projeler, Yasal Düzenlemeler, Personel Durumu; Ankara 1996; s. 24.

²⁰MEB; Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü; ÇYEGM; Ankara 1993; s. 106.

²¹Erdoğan Okyay; "3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu ve Türk-Alman Çıraklık Eğitimi Model Projeleri"; İkili Meslek Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (Ankara, 12-13 Mayıs 1988); MEKSA Vakfı Yayın no. 2; Ankara 1990; s. 54.

sinav ve belgelendirme standartlarını geliştirmek, uygulamak, mesleki yeterlilik belgelerinin işgücü piyasalarında geçerliliğini sağlamak ve korumak hedeflenmektedir.²²

-Vasıflı İşgücü Yetiştirme Protokolü: MEB ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında 7.7.1989 tarihinde imzalanan bu protokol ile istihdamın geliştirilmesi ve işsizliğin önlenmesine yardımcı olmak amacıyla niteliksiz işçileri, istihdam imkanı olan ya da işgücü açığı bulunan geçerli bir meslekte yetiştirerek iş bulmalarının sağlanması hedeflenmektedir.²³ Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamına giren illerde faaliyete geçirilecek tesislerin ileriye dönük işgücü ihtiyacının belirlenmesi ve buna yönelik işgücü yetiştirme programlarının hazırlanmasına yönelik bir projedir.²⁴

-Ortaöğretimde Modernizasyon Projesi: Avrupa Birliği'ne sunulan, mesleki eğitim kurumlarının modernizasyonu projesi ile mesleki ve teknik eğitim veren kurumların modern eğitim teknolojileriyle donatılması ve bu okullarda görev yapan meslek dersleri öğretmenlerinin hizmet içi eğitim yoluyla güncel teknolojik gelişmeler konusunda bilgilendirilmeleri ve formasyonlarının geliştirilmesi ile Mesleki Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi (-METARGEM) için teknik yardım sağlanması yoluyla mesleki ve teknik eğitimin kalitesinin artırılması planlanmıştır. Projenin toplam finansmanı 18.5 milyon ECU olup, 14 milyon ECU'lük kısmı AB tarafından hibe ve kalan kısmı da Türk Hükümeti katkısı şeklinde gerçekleştirilecektir. Proje süresinin dört yıl olması öngörülmüştür.²⁵

-Mesleki Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi: Ülkemizde teknolojinin gelişmesine ve değişmesine uygun olarak, farklı bölgelerin eğitim ihtiyaçlarına yönelik eğitim modelleri geliştirmek ve kaliteyi yükseltmek amacıyla 12 Nisan 1993 tarihinde yürürlüğe giren bu projenin temel amacı;

-Meslek okullarını çevrenin ihtiyaçlarına daha duyarlı hale getirerek okullara bölgesel kurumların katkılarını sağlamak,

-Uluslararası meslek standartlarına ulaşarak mal ve hizmet üretmek,

-Okulların buldukları bölgeye daha verimli hizmet sunabilmeleri için yetkilerin merkezden yerel düzeye kaydırılmasıdır.

²²MEB; Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, ÇYEGM; Ankara 1993; s. 109.

²³Ahmet Erdoğan; Türkiye'de Çıraklık Eğitimi Uygulamaları; ÇYEGM; Ankara 1991; s. 14.

²⁴Muzaffer Durmuş; "İİBK'nun Yeniden Yapılanması"; İİBK II. İstihdam Haftası Tebliğleri 1992; İİBK Yayın no. 276; Ankara 1992; s. 324.

²⁵Mehmet Sağlam; Milli Eğitimde Hedefler; MEB; Ankara 1997; s. 29.

Bölgesel düzeyde kadın işgücünü istihdama hazırlama amacını da taşıyan bu proje için 1995 yılında, Yaygın Mesleki Eğitim Projesi kaynaklarından yaklaşık 700.000 ABD Doları ayrılmıştır.²⁶

Bu projeler yanında ayrıca, Yetişkin Eğitimi Okur-Yazarlık Projesi; Türk Soylu Afganlı Göçmenlerin Eğitimi Projesi; Limme Projesi; Erken Çocukluk Gelişiminde Anne Eğitimi Projesi; Eğitici Anne Projeleri ile Doğalgaz Eğitim Protokolü; Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (-SHÇEK) Himayesindeki Gençlere Meslek Kazandırma Konusunda İşbirliği Protokolü gibi projeler uygulanmaktadır.²⁷ Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Temel Eğitim Projesi ve Temel Eğitim Pilot Projeleri gibi genel eğitim alanındaki çalışmalar da geliştirilmektedir.²⁸ Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında 'Yönetim Bilgi Sistemi'nin gerçekleştirilmesi ve Türkiye çapında yaygınlaştırılması yanında genel ve mesleki ortaöğretim okullarının iyileştirilerek, eğitimin maliyet-etkinlik açısından optimum biçimde gerçekleştirilmesi amacıyla bir proje hazırlanması öngörülmektedir.

Ayrıca, mesleki ve teknik öğretim kurumlarında 'tam gün-tam yıl' eğitim projesi,²⁹ Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Öncelikli Halıcılık Kursları Projesi gibi projeler ve MEB ile bazı kurum ve kuruluşlar arasında spesifik meslek eğitimi ağırlıklı işbirliği projeleri de uygulanmaktadır.³⁰ Öte yandan, işletmelerin bazıları mesleki ve teknik öğretim kurumları ile birlikte özel eğitim programları hazırlamaktadırlar. Öğrenciler bu öğretim kurumlarında hazırlanan programlar dahilinde eğitim almakta ve gelecekte ilgili işletmelerde istihdam edilme imkanına sahip olabilmektedirler.³¹

Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonunun Değişen Rolü

Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK), ülke düzeyinde faaliyet gösteren esnaf, sanatkar ve küçük işletmeleri en üst düzeyde temsil eden bir meslek kuruluşudur. Esnaf ve sanatkarlar teşkilatı üst kuruluşu olan TESK, esnaf ve sanatkarları 2000'li yıllara hazırlamak için 1991 yılında 507 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu'nda 3741 sayılı kanun ile gerçekleştirilen değişiklikler

²⁶MEB; Milli Eğitimde Sorunlar, Reformlar, Hedefler, Projeler, Yasal Düzenlemeler, Personel Durumu; Ankara 1996; s. 22.

²⁷MEB; Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü; ÇYEGM; Ankara 1993; s. 101 vd.

²⁸MEB; Milli Eğitimde Sorunlar, Reformlar, Hedefler, Projeler, Yasal Düzenlemeler, Personel Durumu; Ankara 1996; s. 21.

²⁹Bener Cordan.; "Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimde Yeniden Yapılanma"; Yeni Türkiye, yıl 2, sayı 7, Ocak-Şubat 1996; Ankara; s. 291.

³⁰MEB; Milli Eğitimde Sorunlar, Reformlar, Hedefler, Projeler, Yasal Düzenlemeler, Personel Durumu; Ankara 1996; s. 25.

³¹Toker Dereli; İnsan Kaynakları Yönetimi; Basılmamış Ders Notları; İstanbul; s. 38.

sonucu, mesleki eğitim alanında bazı hak, yetki ve görevler almıştır. 3308 sayılı kanun, ikili sistemin bir ayağını oluşturan işletmelerde meslek eğitimi ile ilgili detaylı düzenlemeler yapmamıştır. TESK, bu alandaki boşluğun doldurulması amacıyla meslek eğitiminin işyerlerinde gerçekleştirilen uygulamalı kısmının planlanması, organizasyonu, denetimi ve finansmanı konularında büyük bir sorumluluk altına girmiştir. Söz konusu kanun değişikliğinin ardından, uygulamaya yön vermek amacıyla mesleki eğitimle ilgili dört yönetmelik çıkarılmıştır. Bunlardan:

-‘Esnaf ve Sanatkarların Meslek Eğitimi Geliştirme ve Destekleme Fonu Yönetmeliği’ ile TESK bünyesinde ‘Esnaf ve Sanatkarların Meslek Eğitimi Geliştirme ve Destekleme Fonu’ kurulmuştur. Bu fonun oluşturulmasının temel amacı ‘işletmeler üstü eğitim merkezleri-İÜEM’ yapılmasıdır. Fon’un kurulmasından günümüze değin, Ankara ve Konya’da iki İÜEM açılmış; beş İÜEM yapılmakta ve otuz İÜEM proje safhasında bulunmaktadır. TESK, Ankara - Mesleki Eğitimi ve Teknoloji Merkezi (-METEM) uygulamasında olduğu gibi bu merkezlerde eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir.

-‘507 Sayılı Kanunun Çıracılık ve Mesleki Eğitimle İlgili Hükümlerinin Uygulanmasına Dair Yönetmelik’ ile tüm esnaf ve sanatkarlar teşkilatlarının, mesleki eğitime ilişkin görevlerini yerine getirebilmeleri için, yıllık gayri safi gelirlerinin %20’sini eğitim bütçesi olarak ayırması zorunlu tutulmuştur. 1992 yılından itibaren TESK birimleri söz konusu eğitim bütçelerini ayırmakta ve hesapladıkları eğitim bütçelerinin %25’ini de Esnaf ve Sanatkarların Meslek Eğitimi Geliştirme ve Destekleme Fonu’na aktarmaktadır. Bu fon kaynaklarıyla, İÜEM’lerin kurulması çalışmaları yürütülmektedir. Ayrıca bu yönetmelik ile çıracılık ve meslek eğitimi alanında faaliyet göstermek amacıyla,

-Meslek Eğitimi Danışmanlığı Birimi,

-Meslek Eğitimi Merkez Şurası,

-İşletmeler Üstü Eğitim Merkezleri oluşturulması öngörülmüştür.

-‘Çıracılık Eğitimi Uygulaması Yapılmayan İl ve Meslek Dallarında Mesleki Belgelerin Verilmesine İlişkin Yönetmelik’ ile 3308 Sayılı Kanun kapsamı dışında kalan il ve meslek dallarında esnaf ve sanatkarlar odalarında mesleki belgelerin verilmesi düzenlenmiştir. 1993 yılından beri, esnaflık, kalfalık, ustalık belgesi ile ticari taşıt kullanma belgesi verilmesi uygulaması gerçekleştirilmektedir. Söz konusu il ve meslek dalları ilgili Kanun kapsamına alınca, bu belgeler MEB belgeleri ile değiştirilmektedir.

-‘Pratik Eğitim Verilecek İşyerleri ve Bunların Denetimine İlişkin Yönetmelik’ ise işyerlerinin pratik meslek eğitimine uygunluğunda aranacak ölçütlerini genel olarak belirlemiştir.

TESK, mesleki eğitim konusunda ulusal ve uluslararası düzeylerde bir çok özel ve kamusal kurum ve kuruluşlar ile işbirliği çalışmaları yapmaktadır. Uluslararası alanda, özellikle Türk Cumhuriyetlerine (Kazakistan, Kırgızistan,

Özbekistan, Azerbaycan ve Türkmenistan) yönelik mesleki eğitim alanında işbirliği çalışmaları yapılmıştır. Bu ülkelerde, çeşitli meslek dallarında MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü (-ÇYEGM) ve MEKSA Vakfı ile birlikte eğitim merkezleri açılmaktadır. Böylece, 3741 Sayılı yasa, 3308 sayılı yasaya köprü kurarak, esnaf ve sanatkar örgütlerinin öz kaynaklarını Devlet desteği ile zenginleştirerek harekete geçirmektedir.

Çıraklık sistemine dayalı meslek eğitimi alanında TESK bünyesinde başlatılan ve sürdürülen çalışmalar, diğer meslek kuruluşları için de örnek olabilir. Devlet-TESK dayanışmasının tüm meslek kuruluşlarına yansıtılabilmesi ve sanayi, ticaret, tarım ve hizmet sektörlerinin, ikili meslek eğitimi sistemini aynı şekilde benimsemeleri meslek eğitimine büyük bir ivme kazandırabilecektir.

İşletmeler Üstü Eğitim

Çıraklık sözleşmesiyle bir işyerine bağlanan çırak öğrenciler, işyerlerinde çalışarak mesleğe ilişkin gerekli becerileri kazanmaktadır. Ancak bütün işyerleri aynı makine ve teknolojik donanıma sahip olmaması gibi nedenlerle öğrencilerin aynı düzeyde eğitilmeleri mümkün değildir. Çıraklık eğitimine devam eden öğrencilerin pratik eğitim yaptıkları işyerlerinin büyüklüğü, üretim çeşidi, işyerinin teknolojik donanımı, işyeri ortamı ve temel eğitim farklılıkları çırakların farklı yetişmelerini sonuçlandırmaktadır. Bu farklılıkların ortadan kaldırılması ve pratik eğitim eksikliklerinin giderilmesini hedefleyen eğitime, işletmeler üstü eğitim denilmektedir. İşletmeler üstü düzeyde çırak eğitiminden amaç, işletme düzeyindeki meslek eğitimi ikame etmek değil, sadece bunu tamamlamaktır. Çırağa, ciddi bir temel meslek eğitiminin yanı sıra, yakın mesleklere ilişkin bilgi ve beceriler de kazandırılarak çalışma yaşamında mesleğini icra ederken yakın meslek dallarıyla da işbirliği gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.³² İşletmeler üstü eğitim merkezleri, bu şekilde mesleki ve teknik eğitimi tamamlayıcı özellikleriyle yaygınlaşmaktadır. İÜEM'ler, meslek kuruluşları ve gönüllü kuruluşlar tarafından kurularak işletilmektedir. İÜEM'lerinin başlıca görevleri arasında:

- İşyerlerinde verilmeyen iş ve işlem eksikliklerinin giderilmesi,
- Bireysel yetenekler dikkate alınarak, çırakların pratik eğitim eksikliklerinin giderilmesi,
- Çırakların, Çıraklık Eğitim merkezlerinde (-ÇEM) aldıkları teorik mesleki bilgilerin uygulamaya dönüştürülmesi sürecinin kısaltılması,
- Yeni teknolojilerin tanıtılması ve kullanılmasının sağlanması,
- Kalfa ve ustalara yönelik çeşitli mesleki eğitim faaliyetlerinin yerine getirilmesi bulunmaktadır.

³²Hans-Dieter Blaese; "Esnaf, Sanatkar ve Küçük Sanayi Kesiminde İşyeri ve İşyeri Üstü Düzeyde Meslek Eğitimi"; İkili Meslek Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (Ankara, 12-13 Mayıs 1988); MEKSA Vakfı Yayın no. 2; Ankara 1990; s. 116.

İşletmeler üstü meslek eğitimi uygulamalarıyla Devletin mesleki eğitimdeki yükü azaltılmakta ve üst düzey işbirliği gerçekleştirilmektedir.

Türkiye’de, 1984 yılında TESK, MEB ve Türk-Alman Ekonomik İşbirliği Kurumu (-BGZ) arasında yapılan protokole dayanarak işletmeler üstü eğitim başlatılmıştır. 1991 yılında ise 507 sayılı kanunda yapılan değişiklikle işletmeler üstü eğitim yasal statü kazanmıştır.³³ Türk-Alman işbirliği çerçevesinde TESK ve MEB ile ortaklaşa kurulan ve yürütülen çıraklık eğitimine yönelik projeler, ileride yaygınlaştırılabilecek tutarlı modelleri ortaya koymaktadır. Bu projelerden edinilen ve edinilecek deneyimlerle sanayi sitelerinde ve ilgili dernek ve birliklerin bünyesinde başlatılacak yaygın bir çıraklık eğitimi uygulaması ülkemizde mesleki ve teknik eğitime farklı bir boyut kazandıracaktır. Bu merkezler, okul sisteminde henüz branşlaşmamış mesleki eğitim alanları için bir çözüm olabileceği gibi, İİBK’nun istihdama yönelik programlarında da rol alabilecektir.³⁴ Türkiye’de küçük ve organize sanayi siteleri bu tür eğitim merkezleri için ideal bir ortam oluşturmaktadır. Gelişim süreci içinde İÜEM’lerinin, KOBİ’lere yönelik danışma ve teknoloji geliştirme merkezleri olması öngörülmektedir.³⁵

MEKSA Vakfı’nın Faaliyetleri

Mesleki eğitimde Alman dual sistemini takip eden Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı, 1985 yılında kurulmuş ve 1983 yılında Berlin’de, Almanya ve Türkiye’nin mesleki eğitim alanında işbirliğini sağlamak amacıyla oluşturulan ‘Türk-Alman Ekonomik İşbirliği Kurumu (BGZ)’nun yakın işbirliği ile gelişmiştir.

Türkiye’de mevcut mesleki eğitimi desteklemek ve bu alanda uygulamayı projelerle gerçekleştirmek için kurulan BGZ’nin, Türkiye’de yürüttüğü projeler ile eğitim merkezlerinde, uygulamadan kaynaklanan bir takım problemlerinin ortaya çıkması bu problemlerin çözümünde ve projelerin yürütülmesi esnasında Türk tarafının da temsil edilmesini zorunlu kılmıştır. Bu sorun, BGZ kurumunun yürüttüğü projelerle ilk elden muhatap olan esnaf ve sanatkarlar, ticaret ve sanayi

³³TESK; V. Meslek Eğitimi Merkez Şurası, VII No.lu Çıraklık Eğitiminin Genel Durumu ve Varılan Noktanın Değerlendirilmesi Komisyonu Raporu; 1 Haziran 1996; Ankara; s. 16 vd.

³⁴Friedrich Ebert Vakfı; Türkiye’de Mesleki Teknik Eğitim ve Sorunları Forumu (İstanbul, 26.10.1990); Friedrich Ebert Vakfı Yayınları; İstanbul 1990; s. 13.

³⁵Erdoğan Okyay; “3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu ve Türk-Alman Çıraklık Eğitimi Model Projeleri”; İkili Meslek Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (Ankara, 12-13 Mayıs 1988); MEKSA Vakfı Yayın no. 2; Ankara 1990; s. 54.

odaları ile meslek kuruluşlarının temsilcileriyle sonradan MEB'nın da dahil edildiği MEKSA Vakfı'nın kurulmasıyla çözülmüştür.³⁶

MEKSA Vakfı'nın amacı; KOBİ'lerin desteklenmesi ve mesleki eğitimde ikili sistemle işletme içi eğitimin geliştirilmesidir. Ayrıca, ÇEM'lerine devam eden çırakların, pratik eğitimlerinin tamamlanması için MEKSA tarafından oluşturulan eğitim merkezlerinde mesleki yeterliliklerinin yükseltilmesi hedeflenmektedir.³⁷

Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı, bir özel hukuk tüzel kişisi olarak, mesleki eğitimin daha etkin bir şekilde yönlendirilmesine ve yaygınlaştırılmasına katkıda bulunarak esnaf ve sanatkarlara destek olmaktadır. MEKSA Vakfının mesleki eğitime ilişkin gerçekleştirmekte olduğu başlıca faaliyetler şunlardır:

-MEKSA Vakfı, 1997 yılı itibariyle çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak 13 ayrı bölgede, 29 İÜEM'inde çırak öğrencilere pratik eğitim vermektedir. Buradaki gençler çeşitli mesleklerde Alman ikili sistemine göre eğitim görmektedirler.³⁸ Bu merkezlerde, çıraklık yaşını geçenler için meslek kursları da düzenlenmektedir. Bu eğitimlere 1995-1996 yılı itibariyle 3282 öğrenci ve kursiyer devam etmiştir.

-Dünya Bankası kredisi ile başlatılan meslek standartlarının hazırlanması ile sınav ve sertifikasyon sisteminin kurulması projesinin uygulamasını yapacak olan Araştırma ve Teknik Hizmetler Birimi'ne ev sahipliği görevi MEKSA Vakfına verilmiştir.³⁹ Vakıf, bu birime teknik ve idari destek sağlayarak projenin yürütülmesine katkıda bulunmaktadır.

-Gümrük birliğine girilmesiyle, Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin çeşitli fonlarından yararlanması ve yeni projeleri uygulamaya konulmasına yardımcı olmak amacıyla MEKSA, TESK ve KOSGEB tarafından ortak olarak 1994 yılında kurulan Brüksel Temsilciliği'nde bu amaçla çalışmalar sürdürülmektedir.⁴⁰

-MEKSA Vakfı, ortak faaliyetlere önem vermektedir. Özellikle MEB, Çalışma Bakanlığı, TESK, TOBB, TÜRK-İŞ, KOSGEB gibi kuruluşlar yanında

³⁶S. Erder Köksal – Kuvvet Lordoğlu; Geleneksel Çıraklıktan Çocuk Emegine: Bir Alan Araştırması; Friedrich Ebert Vakfı Araştırma Sonuçları Dizisi; İstanbul 1993; s. 50.

³⁷Emine Wiese; "Case Study: Vocational Training"; Concepts and Instruments of the Development of Turkey A Model for Palestine (Ed. Yahya Tezel); Friedrich-Naumann Vakfı Yayınları; Ankara 1997; p. 139.

³⁸Anita Marian; "Mesleki Eğitim"; Deutschland Magazine on Politics, Culture, Business and Science; No. 1, February 1997; Frankfurt am Main; p. 28.

³⁹İBK; "İstihdam ve Eğitim Projesi"; İBK Genel Müdürlüğü Bülteni no. 20; Ankara 1995; s. 5.

⁴⁰Tunya Celasm; Türkiye-AB Kurumsal İşbirliği; İKV Yayın no. 141; İstanbul 1996; s. 25.

Vakfın eğitim çalışmalarını destekleyen başta BGZ olmak üzere diğer Alman sivil toplum ve sanayi kuruluşları ile işbirliği alanları genişletilmektedir. Bunun yanında bağımsızlıklarını yeni kazanan Türk Cumhuriyetleri'ne yönelik mesleki eğitim ile ilgili bir dizi çalışma yürütülmektedir.⁴¹ MEKSA Vakfı'nın, mesleki eğitim merkezlerinin kurulması ve yürütülmesi yanındaki diğer temel çalışma alanları şunlardır:⁴²

- Müfredat ve öğretim materyalleri geliştirilmesi,
- KOBİ'lerle işbirliği, danışma ve destekleyici çalışmalar,
- Dünya Bankası projesi kapsamında meslek profillerinin geliştirilmesi,
- Mesleki eğitimde ikili sistemin sistematik yürütülmesi için lobi faaliyetleri,
- Kazanılan deneyimlerin özellikle Orta Asya Cumhuriyetlerine yayılmasının sağlanması.

BGZ Kurumu, tüm projelerini aşamalı olarak MEKSA Vakfı'na devretmeyi düşünmektedir.⁴³ Faaliyetlerinin önemi ve yaygınlaşma eğilimiyle MEKSA Vakfı, meslek eğitimini geliştirmede etkin bir kuruluş konumundadır.

SONUÇ

Ülkemizde, 1960'lı yıllarda sanayileşmeye yönelik olduğu halde, eğitim konusuna işverenler tarafından beklenen ilgi gösterilmemiştir. Sadece işverenlerin değil işçi sendikalarının mesleki eğitime yeterince eğildikleri ve önem verdikleri söylenemez. Sosyal tarafların yetersiz ilgisi, mesleki eğitim konusunun toplu iş sözleşmesi hükümlerine yansımaları da engellemiştir.⁴⁴ Daha geniş bir perspektifte konuya yaklaşıldığında, mesleki eğitimin, endüstri ilişkilerinin taraflarının dışındaki, bütün kamu ve özel kesimin öncelikleri arasında yer alması gerekmektedir.

Ortak faaliyetlerin TESK, Meksa Vakfı ve bazı özel sektör kuruluşlarının öncülüğünde gerçekleştirilmesi oldukça önemli bir gelişmeye işaret etmektedir. Bu yöndeki çalışmaların artırılarak sürdürülmesi ve meslek eğitimine yönelik

⁴¹TESK; V. Meslek Eğitimi Merkez Şurası, VII No.lu Çıraklık Eğitiminin Genel Durumu ve Varılan Noktanın Değerlendirilmesi Komisyonu Raporu; 1 Haziran 1996; Ankara; s. 20 vd.

⁴²Emine Wiese; "Case Study: Vocational Training"; Concepts and Instruments of the Development of Turkey A Model for Palestine (Ed. Yahya Tezel); Friedrich-Naumann Vakfı Yayınları; Ankara 1997; p. 144.

⁴³Anita Marian; "Mesleki Eğitim"; Deutschland Magazine on Politics, Culture, Business and Science; No. 1, February 1997; Frankfurt am Main; p. 28.

⁴⁴Münir Ekonomi; "Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerle Türk İşçi-İşveren İlişkilerinin Genel Değerlendirilmesi"; Gümrük Birliği Türk Sanayi ve Çimento Sektörü Semineri (Marmaris 12-15 Eylül 1996); ÇMİS Yayını; Ankara 1997; s. 122.

faaliyetlerin toplum tabanına yayılması ümit verici bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

1. ASO; "Türkiye'de Mesleki Eğitim", ASOMEDYA Nisan 1997; Ankara.
2. Avcıoğlu, Metin; "İİBK'nun Yeniden Yapılanma Çalışmaları"; İİBK II. İstihdam Haftası Tebliği 1992; İİBK Yayın no. 276; Ankara 1992; s. 251-275.
3. Blaese, Hans-Dieter; "Esnaf, Sanatkar ve Küçük Sanayi Kesiminde İşyeri ve İşyeri Üstü Düzeyde Meslek Eğitimi"; İkili Meslek Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (Ankara, 12-13 Mayıs 1988); MEKSA Vakfı Yayın no. 2; Ankara 1990; s. 114-118.
4. Celasın; Tunya; Türkiye-AB Kurumsal İşbirliği; İKV Yayın no. 141; İstanbul 1996.
5. Cordan, Bener; "Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimde Yeniden Yapılanma"; Yeni Türkiye, yıl 2, sayı 7, Ocak-Şubat 1996; Ankara; s. 287-292.
6. Dereli, Toker; İnsan Kaynakları Yönetimi; Basılmamış Ders Notları; İstanbul.
7. DPT; İşgücü Piyasası, İstihdam ve İşsizlik; VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu; Ankara 1994.
8. DPT; VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) 1997 Yılı Programı; DPT Yayını; Ankara 1996.
9. Durmuş, Muzaffer; "İİBK'nun Yeniden Yapılanması"; İİBK II. İstihdam Haftası Tebliği 1992; İİBK Yayın no. 276; Ankara 1992; s. 319-332.
10. Ekonomi, Münir; "Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerle Türk İşçi-İşveren İlişkilerinin Genel Değerlendirilmesi"; Gümrük Birliği Türk Sanayi ve Çimento Sektörü Semineri (Marmaris 12-15 Eylül 1996); ÇMİS Yayını; Ankara 1997; s. 106-127.
11. Erdoğan, Ahmet; Türkiye'de Çıraklık Eğitimi Uygulamaları; ÇYEGM; Ankara 1991.
12. Friedrich Ebert Vakfı; Türkiye'de Mesleki Teknik Eğitim ve Sorunları Forumu (İstanbul, 26.10.1990); Friedrich Ebert Vakfı Yayınları; İstanbul 1990.
13. İİBK; "İstihdam ve Eğitim Projesi"; İİBK Genel Müdürlüğü Bülteni no. 20; Ankara 1995.
14. İİBK; 1995 Yılı Faaliyet Raporu; İİBK Yayın no. 290; Ankara 1996.
15. Koray, Meryem; "Günümüzde İşgücü Piyasasının Özellikleri, Sorunları ve İstihdam Politikaları"; İİBK II. İstihdam Haftası Tebliği 1992; İİBK Yayın no. 276; Ankara 1992; s. 87-110.

16. Köksal, S. Erder- Lordoğlu, Kuvvet; Geleneksel Çıraklıktan Çocuk Emeđine: Bir Alan Araştırması; Friedrich Ebert Vakfı Araştırma Sonuçları Dizisi; İstanbul 1993.
17. Kutal, Metin; "Modem Bir İş Bulma Fonksiyonu Olarak Mesleki ve Teknik Eğitim"; İİBK Hizmeti Etkinleştirme Semineri; İİBK Yayın no. 271; Ankara 1992; s. 11-22.
18. Marian, Anita; "Mesleki Eğitim"; Deutschland Magazine on Politics, Culture, Business and Science; No. 1, February 1997; Frankfurt am Main; p. 28.
19. MEB; Çıraklık ve Mesleki Teknik Eğitim; Ankara 1990.
20. MEB; Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü; ÇYEGM; Ankara 1993.
21. MEB; Çıraklık ve Yaygın Eğitimde Gelişmeler; ÇYEGM; Ankara 1992.
22. MEB; Çıraklık ve Yaygın Eğitimde Mevcut Durum ve Gelişmeler; ÇYEGM; Ankara 1994.
23. MEB; Milli Eğitimde Sorunlar, Reformlar, Hedefler, Projeler, Yasal Düzenlemeler, Personel Durumu; Ankara 1996.
24. Okyay, Erdoğan; "3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu ve Türk-Alman Çıraklık Eğitimi Model Projeleri"; İkili Meslek Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (Ankara, 12-13 Mayıs 1988); MEKSA Vakfı Yayın no. 2; Ankara 1990; s. 53-56.
25. Özkan, Zeki; "Çıraklık Eğitimindeki Gelişmeler ve Hizmetler Kesiminde Çıraklık Eğitimi Uygulamaları"; Hizmetler Kesiminde Meslek Eğitimi Semineri (Marmaris 27-28 Kasım 1993); Hizmetler Kesiminde Meslek Eğitimi (Haz. İrfan Yazman); TES-AR Yayın no. 12; Ankara 1994; s. 13-35.
26. Pinger, Winfried; "İkili Meslek Eğitimi Alanındaki Kalkınma Yardımı Politikasında Yeni Eğilimler"; İkili Meslek Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (Ankara, 12-13 Mayıs 1988); MEKSA Vakfı Yayın no.2; Ankara 1990; s. 48-52.
27. Sağlam, Mehmet; Milli Eğitimde Hedefler; MEB; Ankara 1997.
28. TESK; V. Meslek Eğitimi Merkez Şurası, VII No.lu Çıraklık Eğitiminin Genel Durumu ve Varılan Noktanın Değerlendirilmesi Komisyonu Raporu; 1 Haziran 1996; Ankara.
29. Üçışık, H. Fehim; "İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun Ödevleri"; Sosyal Siyaset Konferansları 35-36. Kitaplar; İ.Ü. Yayın no. 3409; İstanbul 1986; s. 223-253.
30. Wiese, Emine; "Case Study: Vocational Training"; Concepts and Instruments of the Development of Turkey A Model for Palestine (Ed. Yahya Tezel); Friedrich-Naumann Vakfı Yayınları; Ankara 1997; p. 133-144.